



Sygn. akt II UK 217/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Kuczyński

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku A. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 grudnia 2013 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 grudnia 2012 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od pozwanego organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2012 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych od wyroku Sądu Okręgowego –

Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 kwietnia 2012 r., w sprawie z wniosku A. K., o prawo do emerytury.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji jak i zapadłe orzeczenie, którym zmieniono decyzję organu rentowego z dnia 21 października 2011 r. i przyznano wnioskodawcy prawo do wcześniejszej emerytury od dnia 1 września 2011 r.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca (ur. dnia 23 lipca 1951 r.) w dniu 26 września 2011 r. złożył ponowny wniosek o emeryturę, wskazując że nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego i nie pozostaje w stosunku pracy. W toku postępowania przed organem rentowym udowodnił, na dzień 1 stycznia 1999 r., 28 lat, 8 miesięcy i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 12 lat, 10 miesięcy i 15 dni pracy w szczególnych warunkach. Zaskarżoną w sprawie decyzją organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnym warunkach. Wnioskodawca w okresie od dnia 25 września 1969 r. do dnia 31 sierpnia 1985 r. był zatrudniony w Stoczni [...] w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych - na stanowisku ślusarza oraz montera ślusarskiego wyposażenia okrętowego. W okresie zatrudnienia, od dnia 25 października 1971 r. do dnia 15 października 1974 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. Po zakończeniu odbywania zasadniczej służby wojskowej podjął w dniu 16 listopada 1974 r. pracę na stanowisku montera ślusarskiego wyposażenia okrętowego. W okresie od dnia 17 września 1985 r. do dnia 31 października 1991 r. zatrudniony był w „B.” Spółce Akcyjnej na stanowisku ślusarz - spawacz, a od dnia 16 marca 1991 r. jako spawacz.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2012 r., zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury w niższym wieku od dnia 1 września 2011 r., stwierdzając ponadto, że pozwany organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Sąd pierwszej instancji uznał w sprawie za niesporne, że wnioskodawca w dniu 23 lipca 2011 r. osiągnął 60 rok życia, na dzień złożenia wniosku, udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze powyżej 25 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego oraz nie pozostawał w stosunku pracy. Niekwestionowanym był również fakt, że w

okresie zatrudnienia w Stoczni, tj. od dnia 25 września 1969 r. do dnia 24 października 1971 r. oraz od dnia 16 listopada 1974 r. do dnia 31 sierpnia 1985 r. pracował w szczególnych warunkach. Przedmiotem sporu pozostawało ustalenie, czy za zatrudnienie w szczególnych warunkach może zostać uznany okres pełnienia zasadniczej służby wojskowej, do odbywania której wnioskodawca został powołany ze Stoczni, gdzie był zatrudniony na stanowiskach pracy zaliczonych do stanowisk pracy w warunkach szczególnych i po odbyciu służby wojskowej powrócił do pracy w tym zakładzie także na stanowisko pracy w warunkach szczególnych. W ocenie Sądu Okręgowego, stanowisko organu rentowego odmawiające wnioskodawcy zaliczenia okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do szczególnego stażu pracy, nie zasługuje na uwzględnienie. W uzasadnieniu wyroku Sąd przywołał wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/06, (niepublikowany) w którym wskazano, że okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia. W wyroku tym Sąd Najwyższy wskazał, że zasadniczo przerwę w wykonywaniu zatrudnienia w ramach stosunku pracy wywołaną odbywaniem zasadniczej służby wojskowej uznaje się za zawieszenie realizacji nadal trwającego stosunku pracy z tego względu, że w okresie odbywania tej służby nie są wykonywane zobowiązania stron stosunku pracy, ponieważ pracownik doznaje przeszkód w świadczeniu pracy z powodu odbywania zasadniczej służby wojskowej, co prowadzi do zawieszenia świadczeń pracodawcy, które na ogół są ekwiwalentami za pracę wykonaną (por. art. 80 zdanie pierwsze k.p.). Równocześnie jednak obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona ojczyzny, a zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa (art. 85 ust. 1 i 2 Konstytucji RP). W konsekwencji, jak wskazał dalej Sąd Najwyższy, na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne są zawsze okresami składkowymi (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach), bez potrzeby wypełnienia jakichkolwiek

dalszych warunków, a w szczególności bez względu na to, czy okresy odbytej służby były poprzedzone stosunkiem pracy lub innym stosunkiem prawnym kreującym tytuł obowiązkowego ubezpieczenia społecznego. Ponadto, pracownikowi, który zgłosił się do pracy w terminie określonym w art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (jednolity tekst: Dz. U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108) zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy, między innymi, w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień. Okres odbytej czynnej (zasadniczej) służby wojskowej przez pracownika zatrudnionego poprzednio w szczególnych warunkach pracy, który po zakończeniu tej służby zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy, a skoro okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w szczególnych warunkach, to uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 124 i 12 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). W ocenie Sądu Okręgowego, przedstawiony wyżej pogląd Sądu Najwyższego znajduje zastosowanie również do sytuacji wnioskodawcy. Wprawdzie wnioskodawca służbę wojskową odbywał w okresie obowiązywania ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL, obecnie - o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 ze zm.) - jednak i w tej ustawie w art. 108 (według brzmienia obowiązującego w okresie służby odbywanej przez wnioskodawcę) zawarto podobne jak poprzednio sformułowanie o zaliczaniu - w sytuacji podjęcia pracy w ciągu 30 dni u uprzednio zatrudniającego pracodawcy - okresu odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem.

Apelację pozwanego organu rentowego od tego wyroku, oddalił wyrokiem z dnia 11 grudnia 2012 r., Sąd Apelacyjny, dzieląc ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji jak i zapadłe orzeczenie. Na wstępie rozważań Sąd Apelacyjny wskazał, że kwestia zaliczania okresu zasadniczej służby wojskowej do stażu zatrudnienia w szczególnych warunkach, stanowiącego przesłankę przyznania

prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym była przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego. Sąd przywołał dwa wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r. - II UK 215/09, (OSNP 2011, nr 15-16, poz. 219) oraz II UK 219/09 (niepublikowany). W orzeczeniach tych została przeprowadzona dogłębna analiza przepisów prawnych regulujących możliwość zaliczania zasadniczej służby wojskowej jako okresu pracy w szczególnych warunkach, a Sąd drugiej instancji w pełni podzielił zawartą w nich wykładnię przepisów.

Skoro więc wnioskodawca udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a co za tym idzie spełnił wszystkie konieczne do przyznania wcześniejszej emerytury warunki określone w art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), to zasadne było przyznanie prawa do dochodzonego świadczenia.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną w całości pełnomocnik organu rentowego, zarzucając naruszenie prawa materialnego – art. 184 ust. 1 pkt 1, w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez przyjęcie, że wnioskodawca „ma prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych mimo przepracowania faktycznie w takich warunkach - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy - jedynie okresu 12 lat 10 miesięcy i 15 dni; na skutek bezpodstawnego zaliczenia wnioskodawcy do okresów pracy w warunkach szczególnych okresu pełnienia zasadniczej służby wojskowej”, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku jak i poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania od decyzji organu rentowego, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej w całości, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, co oznacza ograniczenie się do rozpoznania zarzutów naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego. Sąd Najwyższy nie rozważa wszystkich problemów prawnych, jakie ujawniły się na tle sprawy, w której wniesiona została skarga kasacyjna, ani nie poddaje ocenie prawidłowości zaskarżonego rozstrzygnięcia poza granicami wyznaczonymi przez podstawy skargi. Skarżący oparł skargę kasacyjną wyłącznie na podstawie naruszenia prawa materialnego, zarzucając w ramach tej podstawy obrazę przez Sąd drugiej instancji art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach „(...) na skutek bezpodstawnego zaliczenia wnioskodawcy do okresów pracy w warunkach szczególnych okresu pełnienia służby wojskowej, tj. okresu od 25 października 1971 r do 15 października 1974 r.” Oznacza to związanie Sądu Najwyższego stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), wykluczając badanie prawidłowości zarówno ustaleń faktycznych, jak i oceny dowodów, przyjętych przez sąd drugiej instancji za podstawę rozstrzygnięcia (por. np. postanowienia z dnia 23 października 2006 r., I UK 194/06, LEX nr 950611 i z dnia 6 sierpnia 2012 r., II CSK 108/12, LEX nr 1228780 oraz wyrok z dnia 10 maja 2012 r., II PK 220/11, LEX nr 1211159 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo), przy czym przepis ten wyklucza również powoływanie się w postępowaniu kasacyjnym na nowe fakty i dowody (tym samym twierdzenia zawarte w uzasadnieniu skargi kasacyjnej, że wnioskodawca nie dochował warunku zgłoszenia się do pracy w terminie 30 dni od zakończenia odbywania zasadniczej służby wojskowej, co spowodowało wygaśnięcie stosunku pracy, nie mają znaczenia prawnego).

Z ustaleń faktycznych poczynionych w niniejszej sprawie wynika, że „praca ubezpieczonego – zarówno przed rozpoczęciem zasadniczej służby wojskowej i po zwolnieniu z niej, była pracą w warunkach szczególnych”, nadto zaś „bezsprzecznie między stronami było, iż ubezpieczony podjął pracę po zakończeniu czynnej służby wojskowej w terminie 30 dni od zwolnienia z niej”.

Przy takich ustaleniach faktycznych, podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia prawa materialnego, nie jest uzasadniony.

W uchwale składu powiększonego Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13 (dotąd niepublikowana), stwierdzono, że „Czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się – na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (...)). W uzasadnieniu tego stanowiska, wyrażono m.in. pogląd, że podstawy zaliczenia okresu służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych (szczególnym charakterze), należy poszukiwać nie tylko w przepisach normujących prawo do świadczeń, a więc obecnie w ustawie o emeryturach i rentach z FUS i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, ale w tym zakresie znajdują zastosowanie również przepisy normujące służbę wojskową, w okolicznościach sprawy ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP, obowiązująca w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej przez wnioskodawcę oraz przepisy wykonawcze do niej, w tym zwłaszcza rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin.

W ustalonych okolicznościach faktycznych sprawy, gdy się zważy, że wnioskodawca odbywał służbę wojskową w okresie od dnia 25 października 1971 do 15 października 1974 r.) podstawowe znaczenie ma pierwotne brzmienie ustawy, obowiązujące od jej wejścia w życie do 1 stycznia 1975 r. Zgodnie z obowiązującym wówczas art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo w tej samej gałęzi pracy.

Szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin, które w § 5 ust. 1, wskazało, że pracownikowi, który podjął zatrudnienie po odbyciu służby, zaliczało się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie.

Z przepisów tych wynikała zasada, że pracownikowi, który we wskazanym terminie po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, okres służby podlegał wliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Ustanawiały więc one tzw. fikcję prawną, z której wynika, że pracownik zatrudniony w szczególnych warunkach, który po zakończeniu czynnej służby wojskowej powraca do tego zatrudnienia w przepisany terminie, zachowuje status pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w okresie pełnienia tej służby.

Tym się kierując, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

O kosztach orzeczono po myśli art. 98 k.p.c., uwzględniając taryfowe wynagrodzenie pełnomocnika wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym - § 11 ust. 2 w związku z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...) – Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.